

Instytut Pamięci Narodowej - Łódź

<https://lodz.ipn.gov.pl/pl6/aktualnosci/41840,Zlozenie-symbolicznych-prochow-Jnosa-Esterhzyego-Doln-Obdokovce-k-Nitry-na-Slowa.html>
23.04.2024, 17:23

Złożenie symbolicznych prochów Jánoša Esterházyego - Dolné Obdokovce k. Nitry, na Słowacji, 16 września 2017

W sobotę, 16 września 2017 r. w miejscowości Alsóbodok (Dolné Obdokovce) k. Nitry, na Słowacji odbyły się kościelne uroczystości złożenia urny z prochami Jánoša Esterházyego, urodzonego z matki Polki węgierskiego polityka, posła do parlamentów Czechosłowacji i Słowacji, zmarłego 8 marca 1957 r. w komunistycznym więzieniu w Mírovie, na Morawach. Symboliczną urnę przekazała jego córka, Alíz Malfatti-Esterházy. Urnę umieszczono w krypcie specjalnie na tę okazję wybudowanej kaplicy pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Parku Pamięci Życia i Męczeństwa Jánoša Esterházyego, którego ofiarodawcą jest Boldizsár

Paulisz, miejscowy przedsiębiorca i właściciel szkoły.

Mszy św. polowej, w której uczestniczyło ponad tysiąc wiernych z różnych krajów, przewodniczył metropolita krakowski abp Marek Jędraszewski. Koncelebrowali ordynariusze polowi Słowacji i Węgier, biskupi František Rábek oraz László Bíró, jak też wikariusz biskupi dla Węgrów diecezji nitrzańskiej ks. prał. Zoltán Ďurčo.

Wśród uczestników historycznej uroczystości, obok krewnych z różnych krajów, w tym z Polski, byli m.in. przewodniczący Zgromadzenia Narodowego Węgier László Kövér, b. przewodniczący Parlamentu Słowacji František Mikloško, reprezentujący prezesa IPN dr. Jarosława Szarka dyrektor łódzkiego oddziału IPN dr Dariusz Rogut, b. ambasador Słowacji przy Watykanie Dagmar Babčanová, przedstawiciele władz państwowych i samorządowych Słowacji i Węgier, organizacji społecznych, harcerze.

János Esterházy był wybitną postacią życia społecznego i politycznego Europy Środkowej po I wojnie światowej. Pochodził ze szlacheckiego rodu Esterházych z ówczesnych Górnych Węgier. Urodził się 14 marca 1901 r. w Nyitraújlak (Veľké Zálužie). Jego matką była Elżbieta Tarnowska, córka rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego Stanisława Tarnowskiego.

Do życia politycznego węgierskiej mniejszości w Czechosłowacji wszedł jako członek Krajowej Partii Chrześcijańsko-Socjalistycznej. W 1931 r. został wybrany na przewodniczącego Czechosłowackiej Ligi Węgierskiego Sojuszu Ludowego, rok później na przewodniczącego Krajowej Partii Chrześcijańsko-Socjalistycznej. Od 1935 r. był posłem do Parlamentu w Pradze, z okręgu koszyckiego. W 1936 wybrany został przewodniczącym Zjednoczonej Partii Węgierskiej. Po pierwszym arbitrażu wiedeńskim pozostał na Słowacji, pełniąc do aresztowania wiosną 1945 r. funkcję przewodniczącego Węgierskiej Partii Słowacji. W l. 1938-45 był posłem do Parlamentu Słowacji.

Mimo różnych nacisków zawsze pozostał wierny chrześcijańskim i konserwatywnym ideałom. Zdecydowanie odrzucał faszyzm, nazizm i komunizm. W czasie II wojny światowej z narażeniem życia pomagał ludziom różnych narodowości, w tym uchodźcom z Polski, ratował Żydów. Odważnie potępił zbrodnię katyńską. 15 maja 1942 r. w Parlamencie słowackim, powołując się na swą wiarę i sumienie, otwarcie sprzeciwił się ustawom antyżydowskim.

W grudniu 1944 r., w Budapeszcie został zatrzymany przez nilaszowców, którzy bezskutecznie próbowali go zmusić do ustąpienia z funkcji przewodniczącego węgierskiej partii na Słowacji. W tym samym czasie nakaz aresztowania wydał sąd Państwa Słowackiego oraz gestapo, co spowodowało zejście do podziemia.

W 1945 r. wziął jeszcze udział w kampanii na rzecz obrony praw Węgrów, w ogłoszeniu programu rządowego w Koszycach. Po tym został aresztowany i przekazany NKWD, które wywiozło go do obozu pracy – gułagu na 10 lat.

W 1947 r. słowacki Sąd Ludowy w pokazowym procesie zaocznie skazał go na śmierć przez

powieszenie. Władze sowieckie wydały go Czechosłowacji w 1949 r. Prezydent państwa „w drodze łaski” zamienił karę śmierci na dożywocie, co w przypadku ciężko chorego na gruźlicę oznaczało powolne konanie w najcięższych więzieniach, bez możliwości należytego leczenia.

Zmarł 8 marca 1957 r. w więzieniu w Mírovie. Ciało zostało skremowane. Prochów nigdy nie wydano rodzinie. W 2007 r., na prośbę rodziny i węgierskiego rządu, przy poparciu Karela Schwarzenberga, b. ministra spraw zagranicznych Czech, dokonano poszukiwań i stwierdzono, że prochy zostały pochowane w zbiorowym grobie ofiar komunizmu w Pradze. Symboliczne prochy z tego właśnie grobu przekazano córce, Alíz Malfatti-Esterházy.

Najwyższa prokuratura Federacji Rosyjskiej rehabilitowała Jánosa Esterházyego 21 stycznia 1993 r. Tego roku kierujący wiedeńskim biurem dokumentacji Holokaustu Simon Wiesenthal zwrócił się do odpowiednich władz o podobną rehabilitację na Słowacji. To samo uczynili ministrowie spraw zagranicznych Austrii, Alois Mock w 1999 i Węgier, János Martonyi w 2001 r. Na Słowacji do dzisiaj nie został zrehabilitowany.

W maju 2009 r. prezydent Polski Lech Kaczyński przyznał pośmiertnie Jánosowi Esterházyemu order Polonia Restituta.

W maju 2010 r. Instytut Yad Vashem wyraził „uznanie i wdzięczność” Jánosowi Esterházyemu za ratowanie Żydów w czasie wojny. W 2011 r. Liga Przeciwko Zniesławieniu (ADL) przyznała mu *in memoriam* odznaczenie „Za odwagę”, za jego sprzeciw wobec słowackich ustaw wymierzonych przeciw Żydom.

Wspólnota Węgrów na Słowacji i w Czechach zawsze uznawała i uznaje Jánosa Esterházyego za swojego bohatera i męczennika, za wzór obrońcy godności i praw człowieka, zawsze otwartego na pojednanie. Do dziś powstało 25 różnych miejsc upamiętniających jego pamięć, życie, ofiarną służbę i męczeństwo.